

DE ONDERWIJSVISITATIE
VERKORTE PROCEDURE
Taal- en Letterkunde

De opleidingen Bachelor en Master of Arts in de Taal- en Letterkunde
van de Vrije Universiteit Brussel

www.vluhr.be Brussel - april 2014

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE - VERKORTE PROCEDURE
TAAL- EN LETTERKUNDE**

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/2939/18

DEEL 1	ALGEMEEN DEEL	5
Hoofdstuk 1	De onderwijsvisitatie - verkorte procedure	7
1.1	Inleiding	7
1.2	Verkorte procedure	7
1.3	Samenstelling	8
1.4	Werkwijze	8
Hoofdstuk 2	Tabel met scores, onderwerpen en facetten	9
DEEL 2	OPLEIDINGSRAPPORT	11
BIJLAGEN		25
Bijlage 1	Curriculum vitae	26
Bijlage 2	Bezoekschema	27

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK 1

De onderwijsvisitatie - verkorte procedure Taal- en Letterkunde

1.1 Inleiding

In 2009 en 2010 heeft de visitatiecommissie Taal- en Letterkunde, in opdracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), de academische opleidingen Taal- en letterkunde aan de Vlaamse universiteiten gevisiteerd. Dit initiatief kaderde in de werkzaamheden van de VLIR op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse universiteiten gevolg geven aan de decretale verplichtingen ter zake.

De bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie werden vastgelegd in het rapport *“De onderwijsvisitatie Taal- en Letterkunde: Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen in het domein Taal- en Letterkunde aan de Vlaamse universiteiten”* dat werd gepubliceerd in december 2010.

De betrokken opleidingen hebben vervolgens in het voorjaar 2011 een accreditatieaanvraag ingediend bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). Dit met het oog op het verkrijgen van een formele accreditatie vanaf 1 oktober 2011. De accreditatieaanvraag die werd ingediend diende ten minste het visitatierapport van de visitatiecommissie Taal- en Letterkunde te bevatten.

De opleidingen Bachelor of Arts in de taal- en letterkunde: combinatie van twee talen te kiezen uit Latijn, de Romaanse talen of de Germaanse talen (verder in dit rapport bachelor in de taal- en letterkunde of kortweg bachelor) en de Master of Arts in de taal- en letterkunde: ten minste één taal te kiezen uit Latijn, de Romaanse talen of de Germaanse talen (verder in dit rapport master in de taal- en letterkunde of kortweg master) van de Vrije Universiteit Brussel kregen een negatief accreditatiebesluit van de NVAO. Conform het decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen vroeg de opleiding daarop een tijdelijke erkenning aan. Die werd haar door de Vlaamse regering op 24 juni 2011 verleend voor een periode van drie jaar. Het besluit van de regering werd in het Staatsblad gepubliceerd op 22 juli 2011.

1.2 Verkorte Procedure

De decreetgever voorziet dat de accreditatie van een opleiding na het verlopen van een tijdelijke erkenning plaatsvindt via een verkorte procedure. Een nieuwe externe beoordeling (m.i.v. een gepubliceerd rapport) dient te worden uitgevoerd. Op basis daarvan neemt de NVAO een besluit dat zij publiceert in een accreditatierapport.

Onderhavig rapport bevat de resultaten van de externe beoordeling van de bachelor- en masteropleiding taal- en letterkunde van de Vrije Universiteit Brussel in functie van een nieuwe accreditatie-aanvraag. De beoordeling werd uitgevoerd door een visitatiecommissie, samengesteld uit onafhankelijke experts (*cfr. infra*) en gecoördineerd door de VLUHR. De beoordeling van de oplei-

ding heeft, zoals decretaal bepaald, alleen betrekking op die elementen op basis waarvan de vorige accreditatie-aanvraag negatief werd beoordeeld, in casu het onderwerp 2 'Programma' met daarbinnen specifiek de facetten 2.1 'Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma', 2.2 'Eisen professionele en academische gerichtheid', 2.3 'Samenhang' en 2.6 'Afstemming van vormgeving en inhoud', het onderwerp 3 'Inzet van personeel' met daarbinnen specifiek de facetten 3.2 'Eisen professionele en academische gerichtheid' en 3.3 'Kwantiteit van personeel' en het onderwerp 6 'Resultaten' met daarbinnen specifiek de facetten 6.1 'Gerealiseerd niveau' en 6.2 'Onderwijsrendement' (enkel voor de master). Gezien enkel voor de talencombinaties met Spaans en Italiaans onvoldoende beoordeeld werden op onderwerpniveau, werden ook enkel de talencombinaties met deze talen opnieuw beoordeeld.

1.3 Samenstelling visitatiecommissie

De visitatiecommissie die deze 'verkorte' visitatie uitvoerde, bestond uit leden met vakdeskundige, beleids-, onderwijskundige, internationale en auditexpertise. De commissie bestond volledig uit nieuwe commissieleden. De commissie voor de verkorte procedure werd op 4 november 2013 door de VLUHR ingesteld, na positief advies van de NVAO, d.d. 15 juli 2013. De commissie was als volgt samengesteld:

Voorzitter

- **Prof. dr. Reinier Salverda**, directeur van de Fryske Akademy en honorary professor of Dutch language and literature, University College London

Domeindeskundige leden

- **Dr. Ineke Vedder**, senior researcher Italiaanse taalkunde en universitair docent Italiaanse taalkunde, Universiteit van Amsterdam
- **Dr. Brigitte Adriaensen**, universitair hoofddocent Spaanstalige Letterkunde, Radboud Universiteit Nijmegen

Student-lid

- **Dhr. Tristan-David Depré**, Bachelor taal- en letterkunde Frans-Spaans, Universiteit Gent

Dhr. Pieter-Jan Van de Velde, stafmedewerker Kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR, trad op als projectbegeleider.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

1.4 Werkwijze van de visitatiecommissie

Ter voorbereiding van de verkorte visitatie hebben de betrokken opleidingen een zelfevaluatie-rapport opgesteld waarin de opnieuw te beoordelen onderwerpen werden besproken. Het zelfevaluatie-rapport werd op 1 oktober 2013 aan de Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR overgemaakt, die het op haar beurt aan de commissieleden bezorgde. De visitatiecommissie kreeg aldus de gelegenheid deze informatie zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

Het bezoek van de visitatiecommissie vond plaats op 12 november 2013. Tijdens het bezoek heeft de visitatiecommissie gesprekken gevoerd met de beleids- en opleidingsverantwoordelijken, studenten, alumni en assisterend en zelfstandig academisch personeel. De gesprekken zijn in een open en constructieve sfeer verlopen. Het bezoekschema is toegevoegd als bijlage 2.

Als laatste stap in het proces heeft de commissie haar bevindingen en conclusies omtrent de te beoordelen onderwerpen in voorliggend rapport vastgelegd. De opleiding werd hierbij in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren. De commissie heeft de reactie van de opleiding in het rapport verwerkt.

HOOFDSTUK 2

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

Verklaring van de scores op de facetten:

E	Excellent	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen
G	Goed	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit
V	Voldoende	voldoet aan de basiseisen
O	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen
OK	voldoet aan de formele eisen	

Verklaring van de scores op de onderwerpen:

+	Voldoende	voldoet minstens aan de minimumeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.
-	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit.

Het facet 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

De cursief weergegeven onderwerpen en facetten werden in 2009 beoordeeld (rapport 2010).

	Spaans	Italiaans
Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding	+	+
Onderwerp 2 Programma	+ (2013)	+ (2013)
Facet 2.1 Relatie doelstelling en inhoud	V (2013)	V (2013)
Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid	V (2013)	V
Facet 2.3 Samenhang van het programma	V (2013)	V (2013)
Facet 2.4 Studiomvang	OK	OK
Facet 2.5 Studietijd	V	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	V (2013)	V
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V	V
Facet 2.8 Masterproef	V (enkel voor de master)	V (enkel voor de master)
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V	V
Onderwerp 3 Inzet van personeel	+ (2013)	+ (2013)
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	V	V
Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid	V (2013)	V (2013)
Facet 3.1 Kwantiteit personeel	V (2013)	V (2013)
Onderwerp 4 Voorzieningen	+	+
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	+	+
Onderwerp 6 Resultaten	+ (2013)	+ (2013)
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V (2013)	V (2013)
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V (enkel voor de bachelor) V (2013 - voor de master)	V (enkel voor de bachelor) V (2013 - voor de master)

DEEL 2

Opleidingsrapport

VUB

Bachelor en de Master in de Taal- en Letterkunde

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 2.1 voor Spaans en Italiaans.

De doelstellingen waren onvoldoende nauwkeurig vertaald in cursusdoelstellingen. De algemene opleidingsonderdelen waren te weinig afgestemd op de taalspecifieke opleidingsonderdelen.

Het taalvaardigheidsonderwijs voor Spaans scoorde slecht. Vooral de mondelinge taalvaardigheid was ondermaats. Zowel inhoudelijk als methodologisch was het niveau laag: er was een overwicht aan leesoefeningen met nadruk op het louter reproduceren van teksten en dialogen. Als gevolg van de beperkte taalvaardigheid, werd in het tweede bachelorjaar vooral veel aandacht besteed aan normatieve grammatica en werd de academische studie van Spaanse taalkunde pas echt gestart in het derde bachelorjaar. Hetzelfde probleem stelde zich in het letterkundeonderwijs. Pas in het derde bachelorjaar lazen de studenten een volledig boek in het Spaans. Ook algemener werd door de studenten met wie de commissie sprak aangegeven dat docenten het niveau van het onderwijs bewust verlaagden omwille van de te beperkte taalvaardigheid van de studenten. Door de te beperkte diepgang in het bachelorniveau, was ook de voorkennis in de masteropleiding te beperkt en konden ook in deze opleiding de eindcompetenties niet gerealiseerd worden.

Bij Italiaans werd in het eerste bachelorjaar veel aandacht besteed aan taalverwerving. Vanaf het tweede jaar werden de pijlers Italiaanse taal- en letterkunde uitgebouwd. De commissie vond evenwel dat de noodzakelijke diepgang in deze twee pijlers niet bereikt werd. De commissie weet dit gebrek aan diepgang in de eerste plaats aan de te beperkte personeelsomvang. Ook voor Italiaans was door de te beperkte diepgang in de bachelor de voorkennis in de masteropleiding te beperkt en konden ook in deze taal de eindcompetenties niet gerealiseerd worden.

Inzake methodologische competenties miste de commissie een vakoverschrijdend opleidingsonderdeel 'Onderzoeksmethoden', dat aanleunt bij de sociale wetenschappen en ter ondersteuning van bijvoorbeeld linguïstisch veldonderzoek kan aangewend worden. De methodologische voorbereiding op de bachelorpaper was erg verschillend naargelang de taal. Bij Spaans schoot de begeleiding te kort.

Wat internationalisering betreft, was het aanbod aan uitwisselingsmogelijkheden vooral afhankelijk van het initiatief van individuele personeelsleden, die uit eigen naam contracten afsloten.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma van de bachelor- en de masteropleiding als voldoende voor Spaans en Italiaans.

Sinds de vorige visitatie werden de opleidingsspecifieke leerresultaten grondig herwerkt. De commissie waardeert dit. De opleidingsspecifieke leerresultaten vormen nu een betere basis voor het invullen van de opleiding. Er werd aan alle docenten gevraagd om aan te geven welke leerresultaten aangeleerd en getoetst worden in ieder opleidingsonderdeel. Het resultaat van deze oefening maakt inzichtelijk dat alle nagestreefde leerresultaten aan bod komen binnen de opleiding.

De commissie heeft de doelstellingen per opleidingsonderdeel nagegaan in de individuele opleidingsonderdeel-fiches. Ook in haar gesprekken met de verschillende betrokkenen heeft zij de doelstellingen van de verschillende opleidingsonderdelen besproken. De commissie concludeert hieruit dat bij de vertaling van de opleidingsspecifieke leerresultaten naar leerresultaten per opleidingsonderdeel nog meer zorg moet besteed worden aan de opbouw doorheen de opleiding. Uit de doelstellingen die benoemd worden in de opleidingsonderdeelfiches valt immers niet op te maken hoe die opbouw concreet vormgegeven wordt en welk beheersingsniveau van de leerresultaten nagestreefd wordt binnen ieder opleidingsonderdeel. De commissie beveelt aan om de leerlijnen doorheen het programma verder te expliciteren en transparant te definiëren welk beheersingsniveau na ieder opleidingsonderdeel dient gerealiseerd te worden. In de praktijk blijken sommige leerlijnen die graduele opbouw al te realiseren; een voorbeeld hiervan is de opbouw van de onderzoeksleerlijn.

Verder heeft de commissie vastgesteld dat in de naamgeving van de opleidingsonderdelen en in de opleidingsonderdeelfiches vaak gekozen wordt voor generieke formuleringen om zo administratieve procedures te vermijden in geval van kleine aanpassingen en dus het programma flexibel in te kunnen vullen. De commissie begrijpt deze motieven, maar vindt wel dat er ook binnen deze generieke formuleringen ruimte moet zijn om tenminste de opbouw en de gekozen theoretische en methodologische invalshoek expliciet te benoemen in de opleidingsonderdeelfiches. Voor Italiaans wordt er getracht de opleidingsonderdelen meer attractieve namen te geven, maar blijken deze titels evenmin transparant. Zo blijkt in het eerste opleidingsonderdeel taalbeheersing (*Lingua Italiana 1*) ook een introductie in de taalkunde aangeboden te worden. De commissie vindt dit inhoudelijk wel een goede keuze, maar pleit voor een meer transparante naamgeving.

Globaal is de commissie van mening dat het geheel van de aangeboden opleidingsonderdelen in voldoende mate toelaat de nagestreefde doelstellingen te realiseren. De commissie waardeert het dat studenten de opleiding zowel in dag- als in avondonderwijs kunnen volgen.

Bij de algemene opleidingsonderdelen (die studenten ongeacht de gekozen taal volgen) is de voorbije jaren vooral gewerkt aan het versterken van de onderzoeksleerlijn. De commissie vindt het resultaat bevredigend (zie ook facet 2.2). Ook de andere algemene opleidingsonderdelen zijn aangepast om ze beter te laten aansluiten bij het onderwijs in de diverse talen.

Gezien haar opdracht heeft de commissie enkel de inhoud en opbouw van het programma voor Spaans en Italiaans grondig bestudeerd. Zij is van mening dat de opleiding grote stappen vooruit gezet heeft sinds de vorige visitatie en nu een programma aanbiedt dat een voldoende basis biedt op het vlak van taalbeheersing, taalkunde, letterkunde en cultuur. Het programma biedt studenten zonder twijfel de mogelijkheden om de opleidingsspecifieke leerresultaten te bereiken.

Zowel voor Spaans als Italiaans wordt in het begin van de opleiding veel aandacht besteed aan taalverwerving. Om studenten toe te laten sterk te investeren in één nieuwe taal, werden de

combinatiemogelijkheden tussen Spaans, Italiaans en Duits geschrapt; zo wordt vermeden dat studenten twee nieuwe talen moeten verwerven tijdens de opleiding. Alle studenten volgen drie opleidingsonderdelen taalverwerving in de eerste twee opleidingsjaren. Nadien wordt de taalverwerving geïntegreerd in de andere opleidingsonderdelen. In principe wordt alle onderwijs gegeven in de doeltaal. Voor Italiaans wordt het taalverwervingsonderwijs aangeboden samen met de studenten Toegepaste Taalkunde. Een docent met jarenlange ervaring in de opleiding Toegepaste Taalkunde geeft het onderwijs voor deze opleidingsonderdelen. Er wordt ook een introductie in de Italiaanse taalkunde verwerkt in deze opleidingsonderdelen. Studenten en alumni zijn tevreden over de aanpak van het taalvaardigheidsonderwijs. Voor Spaans wordt het taalvaardigheidsonderwijs aangeboden door een docent van het ACTO, het Academisch Centrum voor Talenonderwijs (vroeger ITO). Op basis van het beschikbare cursusmateriaal besluit de commissie dat het taalvaardigheidsonderwijs Spaans wat minder diepgravend is en minder nadruk legt op de theoretische onderbouwing. Wel vindt de commissie het positief dat meer dan vroeger afstemming en overleg bestaat tussen de docent van het ACTO en de opleiding. Zo kan het taalvaardigheidsonderwijs beter afgestemd worden op de rest van de opleiding.

De commissie vindt het belangrijk dat het taalvaardigheidsonderwijs voldoende theoretisch onderbouwd is. Zij is dan ook enthousiast over de plannen om het vroegere ITO (Instituut voor Talenonderwijs) om te vormen tot het ACTO (Academisch Centrum voor Talenonderwijs) en het onderwijs van dit instituut te 'academiseren'. De commissie vernam ook dat het taalvaardigheidsonderwijs dat nu door de vakgroep Toegepaste Taalkunde wordt aangeboden, zal geïntegreerd worden binnen het ACTO. De commissie heeft begrip voor deze organisatorische keuze, maar pleit ervoor om goed te bewaken dat de beschikbare expertise binnen de vakgroep Toegepaste Taalkunde bij deze operatie niet verloren gaat. De commissie vindt het voorts een interessante piste voor het ACTO om de erkenning als examencentrum voor internationaal erkende taaltesten na te streven, zoals die van het Instituto Cervantes.

Studenten verwerven snel in de opleiding de nodige taalkennis, waardoor sneller dan voorheen gestart kan worden met zowel taalkunde als letterkunde. Deze opleidingsonderdelen zijn over het algemeen behoorlijk opgebouwd en bieden de studenten een overzicht van het domein. Ook buiten het programma worden heel wat mogelijkheden geboden om de Spaanse en Italiaanse taal en cultuur beter te leren kennen. Via wekelijkse gesprekstafels die begeleid worden door een lesgever uit de opleiding kunnen studenten hun taalvaardigheid verbeteren. Voor Italiaans worden daarenboven geregeld filmvoorstellingen aangeboden voor studenten die daar interesse in hebben.

De opleiding doet heel wat inspanningen om samenwerking met andere universiteiten en met organisaties zoals het Instituto Cervantes en de Società Dante Alighieri op te zetten. De commissie waardeert dit. Deze samenwerkingen laten immers toe studenten te confronteren met nieuwe invalshoeken en andere onderzoeksexpertise. In het kader van de samenwerking met de Université Libre de Bruxelles kunnen studenten opleidingsonderdelen aan de andere instelling volgen. De commissie beveelt aan om studenten nog sterker te stimuleren van deze uitwisselingsmogelijkheid gebruik te maken en om de administratieve moeilijkheden die hiermee verbonden zijn, weg te werken.

Naast samenwerking met andere instellingen, ziet de commissie ook nog mogelijkheden om de samenwerking binnen de opleiding te versterken. De talen lijken nog steeds vrij autonoom hun programma in te vullen en ook inhoudelijke samenwerking tussen de talen is nog beperkt. De commissie beveelt aan om verder te zoeken naar synergieën tussen de verschillende talen en studenten, waar zinvol, te stimuleren ook taalvergelijkende opdrachten te maken.

Ten slotte waardeert de commissie de aandacht voor internationalisering binnen de opleiding. Ze vindt het goed dat er zowel gewerkt wordt aan internationale studentenmobiliteit als aan internationalisation@home. Studenten kunnen deelnemen aan Erasmusuitwisselingen binnen Europa. De commissie moedigt de opleiding aan om verder in te zetten op het verhogen van internationale studentenmobiliteit binnen Europa en ook op zoek te gaan naar mogelijkheden om leermobiliteit naar Latijns-Amerika mogelijk te maken. Een langdurig verblijf in het buitenland is immers een uitgelezen kans om taalvaardigheid te verbeteren en om de cultuur van het land te leren kennen. Voor Italiaans nemen alle studenten deel aan een bezoek van een week aan Italië. Via een docent die afkomstig is uit Mexico en één uit Italië komen zowel studenten Spaans als Italiaans in aanraking met een native speaker. In het kader van internationalisation@home wordt voor Spaans een online uitwisselingsproject georganiseerd met een Madrileense opleiding.

Concluderend stelt de commissie vast dat de opleiding hard gewerkt heeft aan het wegwerken van de tekorten die bij de vorige visitatie werden vastgesteld. De vernieuwde programma's voldoen zonder twijfel aan de minimumeisen voor een bachelor- en masteropleiding. De kleinschaligheid laat toe de studenten intensief te begeleiden en interactief les te geven, maar zorgt ook voor een beperkte omvang van het eigen personeelskader. De commissie moedigt de opleiding aan om verder te blijven werken aan het verbeteren van de kwaliteit van het programma en via uitwisseling met andere instellingen de variatie aan invalshoeken te verbreden.

facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 2.2 voor Spaans. Gezien de trage opbouw van het curriculum (zie 2.1) achtte de commissie de academische gerichtheid van het programma onvoldoende.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de eisen professionele en academische gerichtheid van het programma van de bachelor- en de masteropleiding als voldoende voor Spaans.

Voor dit facet diende enkel de opleiding Spaans opnieuw beoordeeld te worden. Zoals aangegeven onder facet 2.1, is het traject voor Spaans grondig aangepast sinds de vorige visitatie. In het begin van de bacheloropleiding wordt sterk geïnvesteerd in taalbeheersing, waardoor voldoende ruimte in het programma overblijft om een degelijke basis aan te bieden in de taalkunde en de letterkunde. Op basis van de gesprekken met de verschillende betrokkenen, heeft de commissie wel vastgesteld dat de band met theoretische kaders verder kan versterkt worden en ook de link met de algemene opleidingsonderdelen nog meer kan gelegd worden.

In de masteropleiding wordt verder gebouwd op de bachelor en worden opleidingsonderdelen voornamelijk vormgegeven op basis van eigen wetenschappelijk onderzoek van de docenten.

De onderzoeksleerlijn doorheen de bachelor- en masteropleiding is de voorbije jaren versterkt door de invoering van twee nieuwe opleidingsonderdelen. Deze leerlijn bereidt studenten enerzijds voor op de masterproef en biedt anderzijds een goed algemeen kader waarop in de verschillende talen kan verder gewerkt worden. De commissie waardeert in het bijzonder het seminarie dat ingericht werd om de voortgang bij de masterproef te bewaken en waarbij alle docenten uit de opleiding worden betrokken. Hierdoor wordt uitwisseling over de talen heen gestimuleerd. De commissie stelt wel vast dat studenten in hun masterproef nog vaak weinig aandacht besteden aan de methodologische en theoretische kadering van hun studie. De commissie beveelt aan om hier meer aandacht aan te besteden zowel in de begeleiding van de masterproef als in de volle-

dige opleiding. Ook in andere opleidingsonderdelen kan immers meer de nadruk gelegd worden op het expliciteren van gekozen methodologische en theoretische kaders.

De rechtstreekse praktijkgerichtheid van de opleiding is beperkt. De commissie respecteert de keuze van de opleiding om in eerste instantie te werken aan het ontwikkelen van taalvaardigheid en een kritische attitude om studenten voor te bereiden om de arbeidsmarkt. Via contacten met het Instituto Cervantes kunnen studenten nog meer in contact komen met de Spaanstalige gemeenschap in België. Ook via het uitbouwen van contacten met alumni en andere netwerken, zou de opleiding haar praktijkgerichtheid verder kunnen verhogen, zonder dat dit ten koste gaat van de academische basis van de opleiding.

facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 2.3 voor Spaans en Italiaans. De verschillen tussen de talen zorgden voor grote onevenwichtigheid tussen de talen onderling, waardoor de opleiding als dusdanig geen horizontale coherentie bereikte. Ook de samenhang tussen het verplichte programma en de verbredende keuzeopleidingsonderdelen kon verbeterd worden. Hetzelfde gold voor de afstemming van algemene opleidingsonderdelen de taalspecifieke opleidingsonderdelen. Er was evenmin structureel overleg van de opleidingen met het Instituut voor Taalonderwijs – waar de studenten taalvaardigheidsonderwijs volgden.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma van de bachelor- en masteropleiding als voldoende voor Spaans en Italiaans.

De voorbije jaren is de samenhang in het opleidingsprogramma veel verbeterd. Zoals eerder aangegeven, zijn de algemene opleidingsonderdelen beter afgestemd op het onderwijs in de diverse talen; de studenten met wie de commissie sprak, zien dan ook duidelijke verbanden tussen de algemene opleidingsonderdelen en taalspecifieke opleidingsonderdelen. Ook is overleg en afstemming tussen het taalbeheersingsonderwijs en het onderwijs in de taalkunde en letterkunde gerealiseerd.

Zoals aangegeven onder facet 2.1, meent de commissie dat de opbouw binnen het onderwijs in de taalkunde en de letterkunde nog beter zou moeten geëxpliciteerd worden. Hoewel de essentiële elementen aanwezig zijn, wordt de opbouw van kennisverwerving over het ontwikkelen van inzicht naar het eigen initiatief van studenten nog niet transparant gemaakt. De commissie beveelt aan hier werk van te maken. Zo'n oefening maakt het programma niet alleen transparanter voor studenten, maar kan ook docenten helpen hun opleidingsonderdeel beter in te passen in het geheel van de opleiding.

Ten slotte verwondert het de commissie dat er, ondanks de gezamenlijke inspanningen om de samenhang van het programma te versterken, nog belangrijke verschillen bestaan in de aanpak van het onderwijs van taal tot taal. De verschillende keuzes voor taalvaardigheidsonderwijs, waar bij Italiaans voor een samenwerking met Toegepaste Taalkunde gekozen werd en bij Spaans voor een blijvende samenwerking met het ITO/ACTO, zijn hier illustratief voor. De commissie hoopt dat de aanpak geharmoniseerd wordt en ook voor Spaans de diepgang en theoretische onderbouwing zal versterkt worden.

facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 2.6 voor Spaans. Er ontbrak een gemeenschappelijk gedragen didactisch concept, waarop de onderwijsvormen kunnen afgestemd worden. Het 'competentiegericht' leren dat de academische overheid vooropstelde werd weinig in praktijk gebracht. Globaal vond de commissie de reflectie op het onderwijs en onderwijsconcepten zeer beperkt. Ook het gebruik van de elektronische leeromgeving Pointcarré was nog sterk docentafhankelijk en werd weinig als didactisch instrument gebruikt. De commissie betreurde verder dat de kleinschaligheid van de opleidingen vaak onvoldoende benut werd om interactie en de actieve taalvaardigheid van studenten te stimuleren. Bij Spaanse taalvaardigheid lag de nadruk te veel op reproductie van voorbereide teksten, ten nadele van spontane dialogen. Veel studenten bleven zich dan ook onzeker voelen om in het openbaar in deze talen te spreken.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de afstemming tussen vormgeving en inhoud van de bachelor- en de masteropleiding als voldoende voor Spaans.

De commissie waardeert het dat in de opleiding gebruik gemaakt wordt van een variatie aan werkvormen. Er wordt veel gewerkt in kleine groepen waar veel interactie plaatsvindt. Ook worden er heel wat individuele en groepsopdrachten gemaakt. Een gemeenschappelijk gedragen didactisch concept waarop de onderwijsvormen kunnen afgestemd worden, ontbreekt evenwel nog steeds. De commissie meent dat zo een didactisch concept zou kunnen helpen om de keuze voor werkvormen meer aan te sturen en deze nog beter af te stemmen op de doelstellingen van de opleiding.

De kwaliteit van het cursusmateriaal voldoet. Er zou wel nog meer gebruik kunnen gemaakt worden van handboeken en wetenschappelijke artikelen.

Conclusie bij onderwerp 2: Programma

Gegeven de positieve score die aan de facetten 2.1, 2.2, 2.3 en 2.6 worden toegekend en de aangehaalde motiveringen bij de herbeoordeling, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2010 werden toegekend, besluit de commissie op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor de bachelor- en masteropleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 3.2 voor Spaans en Italiaans. Voor Italiaans beschikte de opleiding enkel over een docent met onderzoeksexpertise rond Italiaanse letterkunde. Hiermee werd de waaier aan noodzakelijke specialisaties niet gedekt. Voor Spaans beschikte de opleiding over twee jonge docenten (van wie één deeltijds) die nog aan het begin stonden van hun wetenschappelijke carrière en nog niet beschikten over een uitgebreid wetenschappelijk curriculum.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de professionele en academische gerichtheid van het personeel voor de bachelor- en masteropleiding als voldoende voor Spaans en Italiaans.

De commissie constateert dat de opleiding de voorbije jaren geïnvesteerd heeft in het versterken van het docententeam voor Spaans en Italiaans. Voor beide talen werd het team uitgebreid en waren op het moment van de visitatie 2 (bijna) voltijdse docenten verbonden aan de opleiding. Er werd telkens gekozen voor één docent met taalkundige onderzoeksexpertise en één in het domein van de letterkunde. Daarnaast is er per taal een voltijds BAP-lid aangesteld ter ondersteuning van het onderzoek en onderwijs. Voorafgaand aan het bezoek heeft de commissie een lijst met publicaties van het personeel kunnen inzien. De commissie is van mening dat de aanwezige teams voor Spaans en Italiaans over voldoende expertise beschikken om de deelrichtingen Spaans en Italiaans aan te bieden. De commissie vindt het positief dat er inspanningen gedaan worden om de eigen expertise aan te vullen met externe expertise. Dit laat toe om een bredere waaier aan expertises te benutten in het onderwijs. Zo worden jaarlijks externe docenten bij de opleiding betrokken via de Cattedra Emile Lorand di linguistica e letteratura italiana en de Cátedra Emile Lorand: lingüística española y estudios literarios. Ook wordt via samenwerking met andere Belgische universiteiten gezocht naar een versterking van de beschikbare expertise. In de eerste plaats kunnen studenten opleidingsonderdelen volgen bij docenten van de Université Libre de Bruxelles. Ook met de Universiteit Gent wordt gezocht naar samenwerkingsmogelijkheden. De commissie hoopt dat de opleiding deze samenwerkingsverbanden nog verder kan versterken om zo – met beperkte middelen – de studenten toch kennis te laten maken met een breed spectrum aan invalshoeken en onderzoeksdomeinen.

Voor het taalbeheersingsonderwijs verschilt de situatie voor Spaans en Italiaans. Voor Spaans werd het mandaat van de docente uitgebreid van een aanstelling van 40% naar een aanstelling van 100%. De docente is nog steeds verbonden aan het Instituut voor Talenonderwijs (ITO). Voor Italiaans kan de opleiding een beroep doen op een docente van de vakgroep Toegepaste Taalkunde. De universiteit plant om het ITO te hervormen tot een Academisch Centrum voor Talenonderwijs (ACTO). In het ACTO zou alle taalvaardigheidsonderwijs gegroepeerd worden. De commissie vindt het goed dat ernaar gestreefd wordt in het ACTO ook ruimte te creëren voor wetenschappelijk onderzoek naar taalverwerving. Het is in een academische opleiding immers van belang ook het taalbeheersingsonderwijs te baseren op wetenschappelijk onderzoek. De commissie hoopt dat de expertise die binnen de vakgroep Toegepaste Taalkunde is opgebouwd bij deze hervorming maximaal behouden blijft.

facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 3.3 voor Spaans.

De verdeling van ZAP-leden per taal (in VTE uitgedrukt) was als volgt:

Taal	Taalkunde	Letterkunde	TK / LK	totaal
Italiaans			1,0 + 0,05 (*)	1,05
Spaans	0,4	1,0	0,05 (*)	1,45

(*) 15u gastdocentschap Leerstoel Lorand

Zoals blijkt uit de tabel, was het aantal VTE ZAP-leden voor Italiaans en Spaans erg precair. Bij Italiaans werd het hele onderwijsprogramma slechts door één voltijds ZAP-lid gedragen. Los van zijn individuele kwaliteiten werkt dit volgens de commissie een zeker idiosyncratisch effect in de hand. Het was derhalve onhoudbaar vanuit onderwijskundig standpunt. Ook Spaans werd, met het toenmalige personeelsbestand, als nauwelijks levensvatbaar beschouwd.

Voorts stelde de commissie vast dat afwezigheden niet goed opgevangen werden. De procedures voor vervanging (bij ziekte of emeritaat) duurden relatief lang, en vervanging op zich kon officieel pas na twee maanden afwezigheid aangevraagd worden. Voor onder- of laagbezette talen kon dit de levensvatbaarheid ondermijnen.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt de kwantiteit van het personeel voor de bachelor- en masteropleiding als voldoende voor Spaans.

Het zelfevaluatie-rapport verschaft de volgende gegevens omtrent de personeelsbezetting van Spaans en Italiaans, zoals de situatie zich op 1 oktober 2013 voordeed:

In VTE	Spaans	Italiaans
ZAP-leden	1,95	2
Gastdocenten	0,05	0,05
AAP-leden	1	(*)
BAP-leden	1	1

* Voor taalverwerving wordt voor Italiaans een beroep gedaan op de vakgroep Toegepaste Taalkunde. De werklast hiervan werd niet gekwantificeerd door de opleiding.

Zoals onder 3.2 aangegeven, vindt de commissie dat de huidige personeelsbezetting voldoet, met telkens een (bijna) voltijds ZAP-lid voor Taalkunde en één voor Letterkunde per taal, aangevuld met ondersteuning op AAP-niveau voor het taalverwervingsonderwijs en een voltijds pedagogisch medewerker (BAP) per taal.

De commissie vernam tijdens het bezoek dat een deel van de aanstellingen, in afwachting van de visitatie, tijdelijk zijn. Ze begrijpt de onderliggende redenering, maar beveelt aan om op korte termijn over te gaan tot een permanente aanstelling. De huidige personeelsbezetting vormt immers een kritische ondergrens voor het aanbieden van de opleiding. Het is dan ook belangrijk deze bezetting ook voor de toekomst te waarborgen.

Conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

Gegeven de positieve score die aan de facetten 3.2 en 3.3 worden toegekend en de aangehaalde motiveringen bij de herbeoordeling, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2010 werden toegekend, besluit de commissie op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor de bachelor- en masteropleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 6.1 voor Spaans en Italiaans. Spaans en Italiaans scoorden elders in het rapport op verscheidene facetten negatief, zodat niet gewaarborgd was dat de studenten de geformuleerde doelstellingen behaalden. Studenten Spaans gaven overigens zelf aan dat ze zich nog onzeker voelden over hun (mondelinge) taalbeheersing. Inzake internationalisering vond de commissie de participatie aan uitwisselingen te gering.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt het gerealiseerd niveau van de bachelor- en masteropleiding als voldoende voor Spaans en Italiaans.

Zich stoelend op de kwaliteit van de masterproeven en het cursusmateriaal, beschouwt de commissie de doelstellingen voldoende gerealiseerd voor Spaans en Italiaans. Alle betrokkenen zijn het erover eens dat de studenten de bestudeerde taal goed beheersen. Ook beschikken de studenten over de nodige competenties met betrekking tot taal- en letterkunde van de gekozen talen. Uit de masterproeven die de commissie heeft ingekeken, blijkt dat het niveau behoorlijk is. Via een transparant beoordelingsformulier wordt het niveau bewaakt en wordt inzichtelijk gemaakt hoe een score tot stand gekomen is. De commissie meent dan ook dat de afgestudeerden in deze talen de nagestreefde leerresultaten in voldoende mate beheersen. Ook alumni tonen zich tegenover de commissie overwegend tevreden over de hier genoemde talen.

Inzake internationalisering heeft de commissie vastgesteld dat de nodige inspanningen geleverd worden. Er werd een eigen internationaliseringsstrategie uitgewerkt binnen de opleiding. De deelname voldoet over het algemeen aan de universitaire doelstelling van 20%. De commissie beveelt wel aan om een verdere stijging van de deelname aan internationale mobiliteit na te streven. Niet alleen verbetert de taalbeheersing van studenten, maar ze komen ook in aanraking met andere invalshoeken met betrekking tot de inhoud van het programma en verbreden zo hun horizon.

facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordeling 2010

In het visitatierapport 2010 kende de commissie de opleiding een onvoldoende toe voor het facet 6.2 voor de masteropleiding. De slaagcijfers vertoonden een negatieve trend en lagen lager dan in de uitgedoofde talenopleidingen. Een aanwijsbaar probleem was het 'uitstelgedrag' voor de masterproef. In het academiejaar 2007-2008 behaalde slechts 52 procent van de masterstudenten het diploma in één jaar. De commissie vond dit resultaat ondermaats.

Beoordeling hervisitatie

De commissie beoordeelt het onderwijsrendement van de masteropleiding als voldoende voor Spaans en Italiaans.

De opleiding verzamelde sinds de vorige visitatie meer gegevens over de slaagcijfers in de masteropleiding. Hieruit blijkt dat de slaagcijfers voor de reguliere opleidingsonderdelen goed zijn. Voor de masterproef bleef het rendement de voorbije jaren een zorgpunt. 56 tot 71 procent van de studenten die zich inschreef in de masterproef slaagde hier ook voor. Ongeveer de helft hiervan deed dat in de eerste zitting, de andere helft in de tweede zitting.

Om de studievertraging bij de masterproef aan te pakken, werd een methodologische leerlijn opgebouwd doorheen de bachelor- en de masteropleiding. In het tweede jaar werd een opleidingsonderdeel 'Onderzoeksmethodologie' ingevoerd voor alle studenten. Ook in andere opleidingsonderdelen wordt hierrond gewerkt. In de masteropleiding werd een opleidingsonderdeel ingevoerd rond gevorderde onderzoeksmethodologie. In dit opleidingsonderdeel staan de competenties voor de masterproef centraal, met bijzondere aandacht voor het plannen en faseren van een onderzoeksproject. In de masteropleiding wordt daarenboven aan het begin van het tweede semester een 'presentatiedag masterproef' ingericht waar alle studenten een stand van zaken van hun masterproef voorstellen, in aanwezigheid van de medestudenten en alle docenten uit de opleiding. Door de geleidelijke opbouw van deze onderzoeksleerlijn, heeft het enkele jaren geduurd voor de resultaten ervan op de slaagcijfers duidelijk konden worden. Het is dan ook nog vroeg om definitieve conclusies te trekken op basis van de recent verbeterde slaagcijfers. Toch meent de commissie dat de opleiding de nodige inspanningen gedaan heeft om uitstelgedrag te verminderen. Ze rekent er dan ook op dat de recente verbetering in de slaagcijfers zal verdergezet worden.

Conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Gegeven de positieve score die aan de facetten 6.1 en 6.2 worden toegekend en de aangehaalde motiveringen bij de herbeoordeling, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2010 werden toegekend, besluit de commissie op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor de bachelor- en masteropleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE COMMISSIE

Gegeven de bovenstaande positieve scores die bij de herbeoordeling aan de onderwerpen 2, 3 en 6 werden toegekend, en overwegende de positieve scores die in het rapport uit 2010 werden toegekend, besluit de commissie dat er binnen de bachelor- en masteropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn en heeft zij aldus een positief eindoordeel over de Bachelor of Arts in de taal- en letterkunde: combinatie van twee talen te kiezen uit Latijn, de Romaanse talen of de Germaanse talen en de Master of Arts in de taal- en letterkunde: ten minste één taal te kiezen uit Latijn, de Romaanse talen of de Germaanse talen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Curriculum Vitae van de commissieleden

Reinier Salverda (Arnhem, 1948) studeerde Nederlands aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, en werkte na zijn afstuderen als taalkundig onderzoeker voor NWO. In 1979-1980 studeerde hij een jaar aan het MIT bij Noam Chomsky, en in 1985 promoveerde hij op het proefschrift *Leading Conceptions in Linguistic Theory. Formalist Tendencies in Structural Linguistics* (Dordrecht: Foris). Van 1981 tot 1989 werkte hij als senior docent Nederlands en linguïstiek aan de Universitas Indonesia te Jakarta. In 1989 werd hij hoogleraar Nederlandse taal- en letterkunde aan University College London (UCL), waar hij in 1990 inaugureerde met de oratie *Linguistics and the Dutch* (www.ucl.ac.uk/dutch/about_us/staff/inaugural_reinier_salverda). Hij is tevens Honorary Professor of Dutch language and Literature aan University College London in de School of European Languages, Culture and Society.

Sinds juni 2006 is hij directeur van de Fryske Akademy te Leeuwarden, het onderzoeksinstituut van de Koninklijke Nederlandse Academie van wetenschappen (KNAW) dat zich bezighoudt met de bestudering van taal, cultuur, geschiedenis en samenleving van de Friese taalminderheid in Nederland. Blijkens ook het Festschrift *De tienduizend dingen*, dat hem eind november 2013 bij zijn afscheid werd aangeboden, liggen zijn onderzoeksinteressen op het gebied van de taalwetenschap (met name meertaligheid, taalcontact en variatie in het Nederlands, Fries en Indonesisch); en daarnaast de Postcolonial studies (geschiedenis en literatuur van het vroegere Nederlands-Indie). Sinds 1992 is hij lid van de redactie van het internationale jaarboek *TLC The Low Countries, Arts and Society in Flanders and the Netherlands*, uitgegeven door de Vlaams-Nederlandse Stichting Ons Erfdeel te Rekkem.

Brigitte Adriaensen heeft haar Ph.D. aan de KU Leuven behaald in april 2005. Ze is universitair hoofddocent Spaanstalige Letterkunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze is hoofdonderzoeker en coördinator van het onderzoeksproject waarvoor ze een Vidi-beurs van het Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

Ze publiceerde een groot aantal artikels in de domeinen van de Spaanse en Latijns-Amerikaanse literatuur en schreef meerdere boeken 'Narrativas del crimen en América Latina' (with Valeria Grinberg Pla, LitVerlag, 2012); 'Pesquisas en la obra tardía de Juan Goytisolo' (with Marco Kunz, Rodopi, 2009); 'La poética de la ironía en la obra tardía de Juan Goytisolo' (Verbum, 2007).

Ineke Vedder is senior researcher Tweede-Taalverwerving (Italiaans) en universitair docent Italiaanse taalkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is Hoofd onderwijs Taal- en letterkunde. Ze is tevens lid van de onderzoeksgroep CASLA (Cognitive Approaches to Second Language Acquisition). Ze is voorts past President van ANéLa (Association Néerlandaise de Linguistique appliquée).

Tristan-David Depré is masterstudent Taal- en Letterkunde (Frans-Spaans) aan de Universiteit Gent. Hij behaalde in 2013 zijn bachelor met een onderzoekstaak in de Franse taalkunde, getiteld "*Les glissantes en francitan : synérèse ou diérèse ? - Étude phonématique de la séquence obstruante-liquide-yod en français méridional*". Dit onderzoek verrichtte hij deels tijdens een Erasmusverblijf aan de Aix-Marseille Université te Aix-en-Provence. In 2014 studeert hij een semester aan de Universidad Nacional de La Plata, Argentinië. Daar zal hij onder meer aan zijn masterproef werken, die voorlopig de titel "*La palatalización bonaerense y quebequense: de šeísmo hasta asibilación*" draagt. Tristan-David heeft interesse in descriptieve en contrastieve Romaanse taalkunde. Naast fonetiek, kunnen ook diachrone linguïstiek en L2 acquisition hem mateloos boeien.

BIJLAGE 2

Bezoekschema

Maandag 11 november 2013

18:00 - 20:00	Intern beraad visitatiecommissie
20:00 - 22:00	Avondmaaltijd visitatiecommissie

Dinsdag 12 november 2013

9:00 - 9:30	intern beraad visitatiecommissie + inkijken cursussen, nota's en examenopgaven
9:30 - 10:00	universitaire overheid en faculteitsbestuur
10:00 - 10:15	intern werkoverleg
10:15 - 11:00	beleidsverantwoordelijken opleiding
11:00 - 12:15	middagmaal + inkijken documenten
12:15 - 13:15	studenten, inclusief student betrokken bij het onderwijskundig overleg, met inbegrip van alumni indien relevant
13:15 - 13:30	intern werkoverleg
13:30 - 14:15	assisterend academisch personeel en onderwijsondersteuners
14:15 - 14:30	intern werkoverleg
14:30 - 15:30	zelfstandig academisch personeel, inclusief ZAP betrokken bij onderwijskundig overleg
15:30 - 16:00	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
16:00 - 17:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:00 - 17:30	afsluitend gesprek met de opleidingsverantwoordelijken
17:30 - 18:30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering, inclusief broodjes
18:30 - 19:00	mondelinge rapportering